

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT ANTONIO SAGGIO

fremsat den 23. september 1999 *

1. I denne sag har Bundesgerichtshof (Tyskland) forelagt tre præjudicielle spørgsmål, dels om fortolkningen af artikel 27, nr. 1, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse¹ (herefter »konventionen«), dels om fortolkningen af artikel II i den protokol, der er knyttet som bilag til konventionen (herefter »protokollen«)

Spørgsmålene angår i det væsentlige det i artikel 27, nr. 1, anvendte udtryk »grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«. Domstolen anmodes om at afgøre, om en ret i en kontraherende stat kan nægte at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en ret i en anden kontraherende stat under en adhæsionsproces, fordi en anerkendelse ville stride mod grundlæggende retsprincipper, når retten i domsstaten udelukkende har støttet sin kompetence på den forurettedes nationalitet. Domstolen anmodes også om at afgøre, om den ret, begæringen rettes til, kan undlade at anerkende den udenlandske retsafgørelse, når retten i domsstaten ifølge de for denne gældende nationale straffeprocessuelle regler ikke har givet tiltalte,

der ikke har givet møde personligt, ret til at lade en rettergangsfuldmægtig varetage sine interesser.

Sagens behandling ved de nationale domstole og de præjudicielle spørgsmål

2. Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at en læge ved navn Dieter Krombach, der er tysk statsborger, den 9. juli 1982 gav en fransk statsborger, Kalinka Bamberski, som boede hos ham i Lindau (Forbundsrepublikken Tyskland), en »Kobalt-Ferrlecit«-indsprøjtning, og at den unge pige døde dagen efter i Lindau. Der blev gennem flere år foretaget efterforskning mod Dieter Krombach på grund af mistanke om manddrab, men sagen blev til slut indstillet på grund af manglende bevis.

Kalinka Bamberski's far, André Bamberski, anmeldte Dieter Krombach til de franske myndigheder, idet han anså ham for ansvarlig for pigens død. I 1993 blev der ved Cour d'assises de Paris (et nævningeting) rejst tiltale mod Dieter Krombach for forsætligt manddrab, og under sagen fremsatte André Bamberski civilretlige krav. Den 5. juni blev anklageskriftet forkyndt for Dieter

* Originalsprog: italiensk.

1 — EFT L 304, s. 1.

Krombach på dennes bopæl i Lindau sammen med stævningen i adhæsionsprocessen. I tilslutning hertil udstedte den franske ret en anholdelsesbeslutning mod tiltalte for at tvinge ham til at give møde personligt under domsforhandlingen. Dieter Krombach gav imidlertid ikke møde personligt, men lod sig repræsentere af en fransk og en tysk advokat. Cour d'assises konstaterede, at tiltalte ikke havde givet møde personligt, og som følge heraf forbød retten advokaterne at varetage hans forsvar, samtidig med at den afviste de fremlagte forsvarsskrifter.

3. Ved Cour d'assises' dom af 9. marts 1995 blev Dieter Krombach — uden at være til stede — idømt 15 års fængsel for forsætlig ulovlig tvang over for André Bamberski's datter, idet denne tvang, uden at det havde været Dieter Krombach's hensigt, havde ført til pigens død. Ved dom af 13. marts 1995 tilpligtede den franske ret endvidere Dieter Krombach at betale André Bamberski 350 000 FRF, heraf 250 000 FRF for ikke-økonomisk skade og 100 000 FRF i sagsomkostninger).

Dieter Krombach indgav kassationsanke mod begge afgørelser. Cour de cassation afviste anken, fordi den var indgivet af en tiltalt, der ikke havde givet møde personligt.

mission for Menneskerettigheder under påberåbelse af, at det forhold, at han ikke havde fået adgang til at lade sig repræsentere, var et indgreb i hans ret til forsvar. Det er ikke oplyst, om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har truffet afgørelse i sagen.

4. Derefter fremsatte André Bamberski begæring til vedkommende tyske ret, Landgericht Kempten, om, at dommen i erstatningssagen blev forsynet med fuldbyrdespåtegning. Landgericht Kempten imødekom begæringen, men afgørelsen herom blev af Dieter Krombach kæret til Oberlandesgericht, som stadfæstede den. Herefter indbragte Dieter Krombach Oberlandesgericht's afgørelse for Bundesgerichtshof.

5. Bundesgerichtshof, der fandt, at der i sagen var opstået tvivl om fortolkningen af konventionens bestemmelser, har forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål i medfør af artikel 3 i protokollen vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager², og i medfør af artikel 2 i den tyske lov af 7. august 1972:

»1) Kan kompetencereglerne være omfattet af de i Bruxelles-konventionens arti-

Dieter Krombach indbragte også Den Franske Republik for Den Europæiske Kom-

2 — EFT 1978 L 304, s. 97.

kel 27, nr. 1, omhandlede grundlæggende retsprincipper, når domsstaten alene har støttet sin kompetence i forhold til en person, der har bopæl på en anden kontraherende stats område (konventionens artikel 2, stk. 1), på den forurettedes nationalitet (som i konventionens artikel 3, stk. 2, vedrørende Frankrig)?

Såfremt også spørgsmål 2 besvares benægtende:

- 3) Må retten i den stat, begæringen rettes til, da inden for rammerne af de i konventionens artikel 27, nr. 1, omhandlede grundlæggende retsprincipper tage hensyn til, at retten i domsstaten alene har støttet sin kompetence på den forurettedes nationalitet (jf. ovenfor i spørgsmål 1) og *desuden* har forbudt sagsøgte at lade sig repræsentere af en advokat (jf. ovenfor i spørgsmål 2)?«

Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende:

De relevante retsregler

- 2) Må retten i den stat, begæringen rettes til (konventionens artikel 31, stk. 1), da inden for rammerne af de i konventionens artikel 27, nr. 1, omhandlede grundlæggende retsprincipper tage hensyn til, at den ret, der har behandlet straffesagen i domsstaten, har afvist at lade en advokat varetage rekvisiti interesser under en civilretlig adhæsionsproces (artikel II i protokollen af 27. september 1968 vedrørende fortolkningen af konventionen), fordi sagsøgte, der er bosat i en anden kontraherende stat, er tiltalt for en *forsætlig* lovovertrædelse og ikke personligt har givet møde?

Bruxelles-konventionens bestemmelser

6. Bruxelles-konventionen »finder anvendelse på borgerlige sager, herunder handels-sager, uanset domsmyndighedens art« (artikel 1, stk. 1). Konventionen indeholder såvel bestemmelser til fastlæggelse af retternes kompetence i de kontraherende stater (afsnit II) som bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i andre kontraherende stater (afsnit III).

7. Hovedreglen om retternes kompetence er, at »personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet [skal] sagsøges ved retterne i denne stat« (artikel 2, stk. 1).

Det hedder nærmere bestemt i artikel 27, nr. 1, at en »retsafgørelse ... ikke [kan] anerkendes: 1. Såfremt en anerkendelse vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«.

Konventionen udelukker udtrykkeligt, at de nationale kompetencebestemmelser, der er nævnt i artikel 3, stk. 2, gøres gældende over for personer, der har bopæl på en kontraherende stats område. For Frankrigs vedkommende er det udelukket at anvende artikel 14 og 15 i den franske borgerlige lovbog (code civil).

Efter artikel 28 kan en retsafgørelse heller ikke anerkendes, »såfremt bestemmelserne i afsnit II, afdeling 3, 4 og 5, er tilsidesat, eller der foreligger tilfælde, som omfattes af artikel 59« (stk. 1). Ved prøvelsen af, om disse kompetenceregler er overholdt, »er den myndighed, som begæringen rettes til, bundet af de faktiske omstændigheder, på hvilke retten i domsstaten har støttet sin kompetence« (stk. 2). Bortset fra denne efterprøvelse »kan kompetencen for retterne i domsstaten ikke efterprøves« af den ret, for hvilken anerkendelse gøres gældende, og nærmere bestemt er »kompetencereglerne ... ikke omfattet af de i artikel 27, nr. 1«, omhandlede grundlæggende retsprincipper (tredje og sidste stykke).

Konventionen indeholder derefter en række bestemmelser om retternes kompetence i bestemte former for sager. Med hensyn til erstatningssager, der rejses ved en kriminalret, bestemmes det således, at kompetencen tilkommer »den ret, hvor straffesagen er anlagt, såfremt denne ret i henhold til den nationale lovgivning kan påkende borgerlige krav« (artikel 5, nr. 4).

I artikel 31 bestemmes det, at »de i en kontraherende stat trufne retsafgørelser, som er eksigible i den pågældende stat, kan fuldbyrdes i en anden kontraherende stat, når de på begæring af en berettiget part er forsynet med fuldbyrdelsespåtegning i sidstnævnte stat«.

8. Retsafgørelser, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes i en anden kontraherende stat, »uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig fremgangsmåde« (artikel 26, stk. 1). Anerkendelse kan nægtes af en af de grunde, der udtrykkeligt er anført i konventionens artikel 27 og 28.

Derefter bestemmes det i artikel 34, stk. 2: »Begæringen [om fuldbyrdelsespåtegning] kan kun afslås af en af de i artikel 27 og 28 anførte grunde.«

9. Endelig findes følgende bestemmelse i protokollens artikel II: »Med forbehold af mere gunstige nationale bestemmelser kan personer, der har bopæl i en kontraherende stat, og mod hvem der indledes retsforfølgelse for en uagtsom lovovertrædelse ved retter kompetente i straffesager i en anden kontraherende stat, hvor de pågældende ikke er statsborgere, selv når de ikke personligt giver møde, til deres forsvar vælge personer, der er bemyndiget hertil« (stk. 1). »Den ret, der behandler sagen, kan dog bestemme, at den pågældende skal give møde personligt; såfremt dette ikke sker, skal den afgørelse, der er truffet med hensyn til et borgerligt krav, uden at den pågældende har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen, ikke anerkendes eller fuldbyrdes i de øvrige kontraherende stater« (stk. 2).

De relevante nationale retsregler

10. I den foreliggende sag er de relevante retsregler dels den franske retsforskrift, på hvilken retten støttede sin kompetence til at påkende den forbrydelse, Dieter Krombach var sat under tiltale for at have begået — og dermed til at tage de civilretlige adhæSIONSKRAV under påkendelse — dels den franske retsregel, som retten anvendte som hjemmel for sin afgørelse om ikke at tillade den tiltalte, der ikke gav møde personligt, at lade en rettergangsfuldmægtig varetage sine interesser.

For så vidt angår den første af de to bestemmelser fremgår det af forelæggelseskendelsen, at artikel 689-1 i den franske straffeprocèslov (code de procédure pénale, herefter »CPP«) i den affattelse, der var

gældende på daværende tidspunkt³, bestemte, at en udlænding, som havde begået en forbrydelse mod en fransk statsborger uden for Den Franske Republik, kunne strafforfølges ved franske domstole. Indholdet af denne bestemmelse i CCP svarer til indholdet af code civil's artikel 14 og 15. Artikel 14 har følgende ordlyd: »L'étranger même non résidant en France, pourra être cité devant les tribunaux français, pour l'exécution des obligations par lui contractées en France avec un Français; il pourra être traduit devant les tribunaux de France, pour les obligations par lui contractées en pays étranger envers des Français«⁴. [En udlænding kan, også selv om han ikke har bopæl i Frankrig, sagsøges ved de franske domstole til opfyldelse af forpligtelser, han har indgået i Frankrig over for en franskmand. Han kan sagsøges ved franske domstole på grundlag af forpligtelser, han har indgået i udlandet over for franskmænd]. I henhold til konventionens artikel 3, stk. 2, kan disse bestemmelser, som

3 — CPP's artikel 689-1 havde følgende ordlyd i den affattelse, der var gældende indtil den 1.3.1994: »Tout étranger qui, hors du territoire de la République, s'est rendu coupable d'un crime, soit comme auteur, soit comme complice, peut être poursuivi et jugé d'après les dispositions des lois françaises, lorsque la victime de ce crime est de nationalité française.« [En udlænding, som uden for republikkens område har gjort sig skyldig i en forbrydelse, enten som gerningsmand eller som medskyldig, kan forfølges og dømmes efter franske love, når offeret for forbrydelsen har fransk statsborgerskab]. Artikel 689-1 i den gældende affattelse har følgende ordlyd: »En application des conventions internationales visées aux articles suivants [articles 689-2 à 689-7], peut être poursuivie et jugée par les juridictions françaises, si elle se trouve en France, toute personne qui s'est rendue coupable hors du territoire de la République de l'une des infractions énumérées par ces articles.« [I henhold til de internationale konventioner, der er nævnt i [artikel 689-2 til 689-7] kan enhver, der uden for republikkens område har gjort sig skyldig i en af de i artiklerne nævnte strafbare handlinger, forfølges og dømmes ved de franske domstole, hvis den pågældende befinder sig i Frankrig]. I henhold til artikel 689 i den gældende affattelse har de franske domstole kompetence til at pådomme strafbare handlinger, der er begået uden for fransk område, såfremt fransk ret i henhold til bestemmelserne i første bog i code pénal (den franske straffelov) finder anvendelse. Ifølge straffelovens artikel 113-7 finder fransk strafferet også anvendelse på strafbare handlinger, der er begået uden for landets område, hvis offeret på gerningstidspunktet havde fransk statsborgerskab.

4 — Artikel 15 har følgende ordlyd: »Un Français pourra être traduit devant un tribunal de France, pour des obligations par lui contractées en pays étranger, même avec un étranger.« [En fransk statsborger kan sagsøges ved en fransk domstol på grundlag af forpligtelser, han har indgået i udlandet, også selv om forpligtelserne er indgået over for en udlænding].

allerede nævnt, ikke gøres gældende over for andre kontraherende staters borgere.

Bestemmelserne i CPP's artikel 630 om proceduren i tilfælde, hvor tiltalte ikke giver møde personligt, går ud på, at den tiltalte i så fald ikke må lade sig repræsentere af en rettergangsfuldmægtig⁵.

Stillingtagen

Det første præjudicielle spørgsmål

11. Med det første præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om en ret i en kontraherende stat — under henvisning til, at en anerkendelse ville være i strid med statens grundlæggende retsprincipper (konventionens artikel 27, nr. 1) — må nægte at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en ret i en anden kontraherende stat, vedrørende et civilretligt krav, som er fremsat i forbindelse med en straffesag, når retten i domsstaten udelukkende har støttet sin kompetence på den forurettedes nationalitet (CCP's artikel 689-1).

Den tyske domstol ønsker nærmere bestemt oplyst, om det kan antages at være i strid med grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til, at anerkende eller fuldbyrde en udenlandsk retsafgørelse, der er truffet af en fransk domstol, som dels — som en fravigelse af

konventionens artikel 2 — har erklæret sig kompetent udelukkende på grundlag af den forurettedes nationalitet til at pådømme en strafbar handling, der er begået i udlandet af en person, der har bopæl i udlandet, dels har anvendt en kompetenceregulering på strafferettens område, der har samme indhold som den kompetenceregulering vedrørende borgerlige sager, der (ifølge konventionens artikel 3, stk. 2) ikke kan anvendes over for en statsborger i en kontraherende stat.

12. Det problem, der opstår i denne sag, er dermed at afgøre, om det »ordre public«-begreb, der benyttes i artikel 27, nr. 1, også omfatter reglerne om retternes kompetence i den stat, som begæringen rettes til.

13. Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at en bestemmelse som den, der findes i den franske straffeprocesslov — »hvorefter en person med bopæl i Tyskland tvinges til på grund af en strafbar handling, der — angiveligt — er begået i Tyskland, at give møde personligt i en erstatningssag i Frankrig, blot fordi den forurettede er fransk statsborger« — er uforenelig med grundlæggende retsprincipper i Tyskland. Der findes ingen tilsvarende bestemmelse i tysk ret til fordel for tyske statsborgere. En anerkendelse i den tyske retsorden af en retsafgørelse, som er truffet af en ret, der har benyttet en sådan kompetenceregulering, vil føre til en ulige behandling til skade for tyske statsborgere, der ikke kan anlægge sag ved en tysk domstol, når de har været udsat for strafbare handlinger i udlandet. En sådan forskelsbehandling vil være i strid med den tyske grundlovs artikel 3, stk. 1.

⁵ — CPP's artikel 630 har følgende ordlyd: »Aucun avocat, aucun avoué ne peut se présenter pour l'accusé contumax.« [Ingen advokat må give møde for en tiltalt, der ikke giver møde personligt].

14. Med henblik på at afgøre, om forskelle mellem kompetencereglerne i domsstaten og i den stat, begæringen rettes til, kan udgøre et indgreb i grundlæggende retsprincipper i den forstand, hvori udtrykket er benyttet i konventionens artikel 27, nr. 1, må der tages udgangspunkt i reglerne i konventionens artikel 28.

I henhold til artikel 28 kan en retsafgørelse ikke anerkendes, »såfremt bestemmelserne i afsnit II, afdeling 3, 4 og 5, er tilsidesat, eller der foreligger tilfælde, som omfattes af artikel 59« (stk. 1). Ved prøvelsen af de nævnte kompetenceregler »er den myndighed, som begæringen rettes til, bundet af de faktiske omstændigheder, på hvilke retten i domsstaten har støttet sin kompetence« (stk. 2). Bortset herfra »kan kompetencen for retterne i domsstaten ikke efterprøves«, og »kompetencereglerne er ikke omfattet af de i artikel 27, nr. 1, omhandlede grundlæggende retsprincipper« (tredje og sidste stykke).

Bestemmelsen er klar. En ret skal ikke alene undlade at hindre anerkendelse af en retsafgørelse med den begrundelse, at kriterierne i de for den udenlandske ret gældende kompetenceregler adskiller sig fra dem, der gælder for retten selv, men den må heller ikke efterprøve disse. Den eneste undtagelse herfra er de tilfælde, hvor der er sket en tilsidesættelse af konventionens bestemmelser om kompetencen i forsikringssager, i sager om køb af løsøregenstande, hvor købesummen skal betales i rater, samt i sager, for hvilke der gælder regler om enekompetence (afsnit II, afdeling 3, 4 og 5), eller hvor der foreligger særlige tilfælde

som omhandlet i artikel 59⁶. Der er i disse tilfælde tale om bestemmelser, hvori der opstilles præceptive, specielle kompetenceregler og regler om enekompetence for retterne i de kontraherende stater. Med hensyn til den foreliggende sag skal det særligt bemærkes, at det ikke er tilladt at efterprøve, at den almindelige kompetenceregul i artikel 2 og forbuddet i konventionens artikel 3, stk. 2, mod at anvende eksorbitante nationale kompetenceregler er overholdt.

Endelig indeholder det sidste stykke i artikel 28 et udtrykkeligt forbud mod, at forskelle mellem domsstatens kompetenceregler og kompetencereglerne i den stat, begæringen rettes til, betragtes som stridende mod den sidstnævnte stats grundlæggende retsprincipper.

15. I professor Jenard's rapport om konventionen⁷ knyttes følgende bemærkninger til artikel 28:

»Den i afsnit II nøje fastlagte kompetence og den retsbeskyttelse, som i henhold til

6 — I henhold til artikel 59 er konventionen »ikke til hinder for, at en kontraherende stat inden for rammerne af en konvention om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme over for en tredjestat forpligter sig til ikke at anerkende en retsafgørelse, som i en anden kontraherende stat er truffet mod en sagsøgt, der har sin bopæl eller sit sædvanlige opholdssted på denne tredjestats område, såfremt afgørelsen i et af de i artikel 4 nævnte tilfælde kun har kunnet støttes på en af de kompetenceregler, som er nævnt i artikel 3, andet afsnit«. Jeg skal desuden henvise til overgangsbestemmelsen i konventionens artikel 54, stk. 2, som også giver mulighed for en efterprøvelse ud fra statens egne kompetenceregler. Bestemmelsen har følgende ordlyd: »Retsafgørelser, som er truffet efter denne konventions ikrafttrædelsesdato, i sager, der er anlagt før dette tidspunkt, skal dog anerkendes og fuldbyrdes efter bestemmelserne i afsnit III, såfremt de anvendte kompetenceregler er i overensstemmelse med de regler, der er fastsat i afsnit II eller en konvention, der, da sagen blev anlagt, var gældende mellem domsstaten og den stat, som begæringen er rettet til.«

7 — EFT 1979 C 51, s. 1, citeret fra s. 46.

artikel 20 i dette afsnit ydes den udeblevne sagsøgte, har gjort det muligt ikke længere af den ret, for hvilken anerkendelsen gøres gældende, eller til hvilken der indgives begæring om fuldbyrdelse, at kræve en prøvelse af dommerens kompetence i domsstaten.

gøres gældende med henblik på at nægte anerkendelsen af en retsafgørelse truffet af retten i en kontraherende stat, som har støttet sin kompetence over for en sagsøgt med bopæl uden for Fællesskabet på en bestemmelse i sin nationale lovgivning, f.eks. en af de i artikel 3, stk. 2, nævnte bestemmelser (artikel 14 i den franske borgerlige lovbog (code civil))«.

Undlades prøvelsen af sagens realitet, ligger der heri, at der er fuld tillid til domsstatens retspleje; denne tillid til, at afgørelsen er rigtig, må selvsagt også omfatte, at retten har anvendt konventionens kompetence-regler korrekt. Gennem bestemmelsen om, at det ikke er nødvendigt at efterprøve, om dommeren i domsstaten er kompetent, undgås det, at spørgsmålet om en eventuel tilsidesættelse af disse bestemmelser rejses på ny i forbindelse med eksekvaturprocessen.

16. Heraf kunne man udlede, at det kan være i strid med grundlæggende retsprincipper at anerkende en retsafgørelse truffet af en ret, der har støttet sin kompetence — over for personer med bopæl i Fællesskabet — på en national regel, der i henhold til konventionens artikel 3, stk. 2, ikke må anvendes. En sådan fortolkning af artikel 28 måtte da indebære, at en tilsidesættelse af de almindelige kompetenceregler i konventionens artikel 2 og 3 i hvert fald måtte henregnes under undtagelserne fra forbuddet mod at efterprøve nationale kompetenceregler.

Artikel 28, sidste stykke, fastsætter, at kompetencereglerne ikke er omfattet af de i artikel 27 omhandlede grundlæggende retsprincipper, således at domsmyndighedens kompetence i domsstaten ikke kan efterprøves under påberåbelse af ordre public-reglen. Denne klarlæggelse afspejler igen udvalgets bestræbelser på, i så vidt omfang som muligt, at begrænse ordre public-begrebet.«

Jeg vil derimod mene, at der i henhold til selve artiklens ordlyd må gælde et almindeligt princip om, at der ikke må foretages en efterprøvelse af kompetencereglerne for den ret, der har truffet retsafgørelsen, og at dette er begrundet i, at retsafgørelser i så vidt omfang som muligt skal kunne anerkendes og fuldbyrdes i andre stater. Heraf må det følge, at undtagelserne fra reglen (jf. specielt opregningen i artikel 28, stk. 1) skal fortolkes strengt, således at de helt åbenbart ikke må omfatte tilfælde, der ikke er nævnt udtrykkeligt i bestemmelsen, og at dette også må gælde i de grove tilfælde, hvor de almindelige kompetenceregler i

I Jenard-rapporten hedder det endvidere, specielt med hensyn til udtrykket »grundlæggende retsprincipper« i artikel 27, nr. 1, at »ordre public-reglen især ikke [kan]

konventionens afsnit II, afdeling 1, er blevet forkert anvendt i retsafgørelsen. Hvis man gav retten i den stat, begæringen rettes til, adgang til at efterprøve anvendelsen af domsstatens kompetenceregler — ud fra et ordre public-kriterium — ville det være ensbetydende med, at det generelle forbud i artikel 28, stk. 3, mistede sit indhold.

17. Af det anførte følger, at en ret i en kontraherende stat på anerkendelses- og fuldbyrdelsesområdet ikke må anse det for at være i strid med den pågældende stats grundlæggende retsprincipper at anerkende en udenlandsk retsafgørelse med den begrundelse, at retten i en anden kontraherende stat har støttet sin kompetence på en regel, der er forskellig fra den, der ville gælde i den stat, som begæringen rettes til. Dette må også gælde, når retten i domsstaten har støttet sin kompetence på en regel af tilsvarende indhold som bestemmelserne i den franske borgerlige lovbogs artikel 14 og 15. Selv om artikel 3, stk. 2, indeholder et forbud mod at anvende disse bestemmelser i sager, der anlægges mod personer med bopæl i en kontraherende stat, nævnes bestemmelsen ikke blandt undtagelserne fra hovedreglen om, at retten i den stat, begæringen rettes til, ikke må efterprøve overholdelsen af kompetencereglerne, idet artikel 28 kun omtaler det som undtagelsestilfælde, at konventionens afsnit II, i artikel 7-16, er tilsidesat.

Efter min opfattelse er der derimod så meget desto mere grund til at afskære enhver mulighed for at anse det for at være i strid med grundlæggende retsprincipper at anerkende en retsafgørelse vedrørende civilretlige krav — som dem, hovedsagen

angår — der er truffet af en kriminalret, som har erklæret sig kompetent på grundlag af regler i straffeprocessloven af samme indhold som bestemmelserne i den borgerlige lovbogs artikel 14 og 15.

18. Det skal tilføjes, at den franske kriminalret i det foreliggende tilfælde har støttet sin kompetence til at påkende erstatningskravet på sin kompetence til at dømme i straffesagen. Den har dermed anvendt konventionens artikel 5, nr. 4, korrekt. Hermed er der — ud over gennemgangen i det foregående af den tyske rets mulighed for at antage, at tyske grundlæggende retsprincipper er tilsidesat — heller ikke tale om, at den franske ret har overtrådt konventionens regler om retternes kompetence.

19. På denne baggrund vil jeg mene, at det første præjudicielle spørgsmål skal besvares med, at konventionens artikel 28 skal forstås således, at bestemmelserne om retternes kompetence ikke er omfattet af de i artikel 27, nr. 1, nævnte grundlæggende retsprincipper, og at en ret i en kontraherende stat dermed ikke kan anse det for at være i strid med sine grundlæggende retsprincipper at anerkende — og dermed fuldbyrde — en retsafgørelse, når retten i domsstaten i forbindelse med en straffesag har påkendt et civilretligt krav mod en sagsøgt, der har bopæl i udlandet, idet retten udelukkende har støttet sin kompetence på den forurettedes nationalitet.

Det andet præjudicielle spørgsmål

20. Med det andet præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om det kan antages at være i strid med grundlæggende retsprincipper — som omhandlet i konventionens artikel 27, nr. 1, jf. henvisningen hertil i konventionens artikel 34, stk. 2 — at fuldbyrde en retsafgørelse, som er truffet i forbindelse med en straffesag, i hvilken tiltaltes rettergangsfuldmægtige ikke har fået adgang til at varetage hans interesser med den begrundelse, at tiltalte ikke har givet møde personligt. Retten ønsker også oplyst, om protokolens artikel II om adgangen for personer, som tiltaltes for en uagtsom lovovertrædelse, men som ikke giver møde personligt, til at varetage deres interesser, har betydning i denne sammenhæng.

udebleven tiltalts ret til at varetage sine interesser en grundlæggende rettighed, som er et særligt udtryk for den almindelige ret til kontradiktion. I henhold til dette princip kan en udebleven part i en civil retssag altid lade sig repræsentere af en advokat, hvilket bevirker, at han ikke betragtes som udebleven. På samme måde kan en tiltalt i en straffesag altid benytte en advokat. Efter omstændighederne skal der endog beskikkes en advokat for en tiltalt, der ikke selv giver møde. En udebleven tiltalt kan også lade en anden varetage sine interesser i forbindelse med civilretlige krav, der fremsættes under en adhæsiionsproces, idet fremsættelse af civilretlige krav under en straffesag behandles efter straffeprocessens regler.

21. Den forelæggende ret har henvist til, at Cour d'assises de Paris ikke gav Dieter Krombach's advokater adgang til at give møde for ham, og at dette skete med hjemmel i den franske straffeprocesslovs artikel 630-1, hvorefter ingen advokat må give møde for en tiltalt, der ikke giver møde personligt. Ved rettens dom blev tiltalte fundet skyldig uden hensyn til hans svar i sagen, og retten fastsatte erstatningen for ikke-økonomisk skade udelukkende ud fra den erstatningsøgende, André Bamberski's påstande.

22. Efter min opfattelse er der utvivlsomt en forskel mellem de to nationale retssystemer, og der er heller ingen tvivl om, at denne forskel angår tiltaltes, henholdsvis sagsøgtes ret til at varetage sine interesser. Hvis den forelæggende ret anerkender den franske dom over Dieter Krombach, vil det således indebære en tilsidesættelse af de tyske regler om retten til kontradiktion, og dermed en tilsidesættelse af et grundlæggende retsprincip.

Den forelæggende ret finder, at de franske processuelle regler — hvorefter en tiltalt, der ikke giver møde personligt, ikke må lade en anden varetage sit forsvar — er i strid med de principper, der ligger til grund for reglerne om en udebleven tiltalts forsvar i tysk ret. I den tyske retsorden er en

Det spørgsmål, der opstår i den foreliggende sag, er dels, om en sådan forskel kan berettige, at man nægter at fuldbyrde retsafgørelsen (i medfør af konventionens artikel 27, jf. artikel 34) med den begrundelse, at en fuldbyrdelse vil være i strid med grundlæggende retsprincipper i tysk ret, dels om i hvert fald protokolens artikel II finder anvendelse i sagen.

— Begrebet grundlæggende retsprincipper i den stat, begæringen rettes til.

23. Ligesom det første præjudicielle spørgsmål angår også det andet præjudicielle spørgsmål den nærmere afgrænsning af det i artikel 27, nr. 1, anvendte begreb »grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«, dvs. definitionen af den grund til at afslå at anerkende en udenlandsk retsafgørelse, som består i, at der er modstrid mellem retsafgørelsernes indhold og grundlæggende retsprincipper i den retsorden, i hvilken retsafgørelsen skal have virkning. Til forskel fra det første præjudicielle spørgsmål — som angår en modstrid mellem reglerne om retternes kompetence i domsstaten og kompetence-reglerne i den stat, begæringen rettes til — drejer det andet præjudicielle spørgsmål sig dog om, hvorvidt det har betydning for adgangen til at kunne påberåbe sig en sådan grund til at nægte anerkendelse, at de processuelle regler om en udebleven tiltaltes ret til at forsvare sig er forskellige. Den forelæggende ret ønsker med andre ord oplyst, om en begæring om fuldbyrdelse af en retsafgørelse, der er truffet i forbindelse med en straffesag, kan afslås, fordi tiltalte ikke har fået mulighed for at varetage sine interesser ved hjælp af sine egne forsvarere.

24. Spørgsmålet angår dermed selve ordre public-begrebet i artikel 27, nr. 1's forstand. I betragtning af, at konventionen udtrykkeligt henviser til grundlæggende retsprincipper i den *nationale* retsorden i den stat, begæringen rettes til, skal det først afklares, i hvilket omfang EF-Domstolen kan tage stilling til fortolkningen af et sådant begreb. Efter min opfattelse kan den præjudicielle forelæggelse for Domstolen i medfør af protokollen om fortolkningen af konventionen — bortset fra bemærkningerne i det foregående om kompetence-

reglernes karakter af grundlæggende retsprincipper, hvilket udtrykkeligt udelukkes ifølge artikel 28 — ikke angå fastlæggelsen af de regler, som må anerkendes som statens ufravigelige retsprincipper, dvs. de grundlæggende principper, som retsinstitutterne i den pågældende retsorden støttes på. En tilsidesættelse af disse principper kan være et indgreb i harmonien i retsordenens normer som helhed⁸. Som udgangspunkt er det derfor ikke EF-Domstolen, men derimod den nationale domstol, der skal fastlægge de bestemmelser i national ret, som må henregnes til »grundlæggende retsprincipper« i den nationale retsorden⁹. Jeg kan på dette punkt tilslutte mig Kommissionens opfattelse af, at EF-Domstolen kun kan have kompetence til at foretage en sådan bedømmelse, når det grundlæggende retsprincip i den stat, begæringen rettes til, kan føres tilbage til en fællesskabsretlig retskilde, idet spørgsmålet i så fald i det væsentlige vedrører en fællesskabsretlig regel.

25. Den forelæggende rets spørgsmål angår konflikten mellem nationale processuelle regler og et grundlæggende retsprincip i retsordenen i den stat, som begæringen rettes til. Det vedrører således ikke spørgsmålet om, hvorvidt nationale retsregler må opfattes som udtryk for grundlæggende retsprincipper, men derimod fastlæggelsen af de grænser, inden for hvilke en national domstol, for hvilken der er fremsat begæ-

8 — Jf. i denne forbindelse forslaget til afgørelse (fremsat den 22.6.1999) i sag C-38/98, Renault, dom afsagt den 16.5.2000, Sml. I, s. 3123, på s. 3125, særlig punkt 57-67, hvori generaladvokaten giver udtryk for, at begrebet »grundlæggende retsprincipper« kun kan omfatte grundlæggende rettigheder, og at det ikke kan anses for at være i strid med »grundlæggende retsprincipper« (i artikel 27, nr. 1's forstand) at anerkende en udenlandsk retsafgørelse, hvori retten i domsstaten har anvendt en retsregel forkert.

9 — Jeg kan således tilslutte mig den opfattelse på dette punkt, som generaladvokat Darmon har givet udtryk for i sit forslag til afgørelse (fremsat den 9.7.1987) i sag 145/86, Hoffmann (dom afsagt den 4.2.1988, Sml. s. 643, på s. 654, særlig punkt 16 og 17), nemlig at det uden tvivl alene tilkommer de nationale domstole at definere de grundlæggende retsprincippers indhold.

ring om tilladelse til fuldbyrdelse af en udenlandsk retsafgørelse, kan afslå begæringen under henvisning til den i konventionens artikel 27, nr. 1, anførte grund hertil.

Spørgsmålet skal besvares med udgangspunkt i Jenard-rapporten, hvoraf det fremgår, at formålet med konventionen er, at »der i så vid udstrækning som muligt etableres fri bevægelighed for domme«, og at konventionen skal fortolkes i overensstemmelse hermed. Netop af hensyn hertil har man i konventionen bl.a. foretaget en »begrænsning af de grunde, der kan være for, at anerkendelse og fuldbyrdelse ikke kan finde sted«. Med hensyn til grundlæggende retsprincipper udtales det, at det fremgår af affattelsen af ordre public-klausulen, »at nægtelsesgrunden ikke kan udledes af, at den udenlandske afgørelse som sådan strider mod anerkendelsesstatens ordre public; det afgørende er derimod, om anerkendelsen er i strid med dens ordre public«. Heraf følger, at det »ikke [kan] være anerkendelsesstatens retlige myndigheds opgave at vurdere den udenlandske afgørelses forenelighed med ordre public [i anerkendelsesstaten]; dette ville kunne anses for en kritik af denne afgørelse. Anerkendelsesstatens dommer har derimod alene til opgave at fastslå, om anerkendelsen af [afgørelsen] strider mod anerkendelsesstatens ordre public«. Ifølge Domstolens dom i Hoffmann-sagen¹⁰ fremgår det af disse afsnit af Jenard-rapporten, at ordre public-klausulen skal fortolkes strengt.

26. Med det andet præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om det kan være i strid med grundlæggende retsprincipper i den stat, begæringen rettes til, at fuldbyrde en retsafgørelse, som er truffet i tilknytning til en straffesag, hvori tiltaltes rettergangsfuldsmægtige ikke har fået adgang til at varetage hans interesser, fordi han ikke gav møde personligt. Da artikel 27, nr. 1, har karakter af en undtagelse, må det imidlertid være udelukket, at retten i den stat, begæringen rettes til — i forbindelse med anerkendelse eller fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse — kan efterprøve indholdet af de processuelle regler i domsstaten og deres overensstemmelse med de processuelle regler i den stat, begæringen rettes til, ligesom den heller ikke kan kontrollere, om retten i domsstaten har anvendt reglerne korrekt. En sådan efterprøvelse ville være i strid med konventionens formål, som netop er at sikre, at udenlandske retsafgørelser får fuld retsvirkning i andre kontraherende stater og kun i undtagelsestilfælde giver mulighed for at afslå en begæring om anerkendelse af retsafgørelserne. Desuden ville det være i strid med hovedformålet med den ensartede anerkendelses- og fuldbyrdeprocedure, som er indført ved konventionen, og som tager sigte på at undgå, at retten i den stat, begæringen rettes til, foretager en fornyet gennemgang af det spørgsmål, der er rejst i domsstaten¹¹.

27. Selv om en efterprøvelse af domsstatens processuelle regler og af den korrekte anvendelse af disse regler er udelukket, må det dog erkendes, at en domstol — i ekstraordinære tilfælde, hvor parter

10 — Dom af 4.2.1982, sag 145/86, jf. ovenfor, Sml. s. 645. Domstolen udtalte specielt i præmis 21, »at 'ordre public'-klausulen, der som konventionen er opbygget, kun kan 'spille en rolle i undtagelsestilfælde' (ovennævnte rapport om konventionen ...), under ingen omstændigheder kan gøres gældende, når der ... skal tages stilling til, om en udenlandsk retsafgørelse er forenelig med en indenlandsk retsafgørelse, da dette spørgsmål skal afgøres på grundlag af den særlige bestemmelse i artikel 27, nr. 3, der vedrører det tilfælde, hvor den udenlandske afgørelse er uforenelig med en afgørelse mellem de samme parter truffet i den stat, begæringen rettes til«.

11 — Som allerede nævnt bestemmes det i konventionens artikel 29, at »den udenlandske retsafgørelse ... i intet tilfælde [kan] efterprøves med hensyn til sagens realitet«.

grundlæggende rettigheder, som anerkendt i den stat, begæringen rettes til, er tilsidesat — kan nå til det resultat, at en anerkendelse eller fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse vil udgøre en tilsidesættelse af nationale grundlæggende retsprincipper. Der skal dog være tale om en alvorlig og åbenbar tilsidesættelse, for at den kan være relevant. En efterprøvelse af alle, også mindre betydningsfulde indgreb i parternes udøvelse af grundlæggende rettigheder, ville være ensbetydende med en bedømmelse af hele retsplejen i den stat, hvori den pågældende retsafgørelse, som ønskes anerkendt eller fuldbyrdet, er truffet.

Hvis man udelukkede denne mulighed, ville man af hensyn til »den frie bevægelighed for domme« opgive beskyttelsen i national ret i tilfælde af alvorlige indgreb i grundlæggende rettigheder. Efter min opfattelse kan det ikke udledes af konventionen, at denne forpligtelse for domstolene og myndighederne skal have forrang for beskyttelsen af de grundlæggende retsprincipper i den nationale retsorden. Tværtimod kan alle de nægtelsesgrunde, der opregnes i artikel 27, føres tilbage til subjektive rettigheder for parterne — særlig af ikke-økonomisk karakter — som konventionen specielt beskytter ved at fastslå, at de går forud for retten til anerkendelse og fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse. Det kan særlig nævnes, at artikel 27, nr. 2, angår en udebleven sagsøgts adgang til at varetage sine interesser, at artikel 27, nr. 3, angår virkningerne af retskraftige afgørelser truffet mellem de samme parter, og at artikel 27, nr. 4, vedrører subjektive forhold som fysiske personers retlige status, deres rets- og handleevne, formueforholdet mellem ægtefæller eller arv efter loven eller

testamente (dvs. områder, som efter artikel 1, nr. 1, udtrykkeligt er udelukket fra konventionens anvendelsesområde).

Det kan heller ikke hævdes, som Kommissionen har anført, at det forhold, at der findes en speciel regel, som bestemmelsen i artikel 27, nr. 2, om en udebleven sagsøgts adgang til at varetage sine interesser — en regel som særligt angår eventuelle uregelmæssigheder i forbindelse med forkyndelsen eller meddelelsen af det indledende processkrift i sagen — udelukker, at andre tilfælde af tilsidesættelse af denne eller andre af parternes subjektive rettigheder kan have betydning. Tværtimod bekræfter bestemmelsen, som allerede nævnt, at der under alle omstændigheder må sikres fuld retsbeskyttelse af en parts ret til at varetage sine interesser, også i forbindelse med anerkendelse eller fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser.

28. I sagen for Bundesgerichtshof har rekvisitus, Dieter Krombach, gjort gældende, at hans ret til at varetage sine interesser er blevet tilsidesat, fordi han ikke har kunnet forsvare sig i sagen for de franske domstole som følge af reglen i den franske straffeprocesslov, der forbyder en udebleven tiltalt at give møde ved en rettergangsfuldmægtig. Den forelæggende ret har henvist til, at retten til forsvar er en grundlæggende ret, der er beskyttet efter

den europæiske menneskerettighedskonvention¹².

Under hensyn til, at retten til kontradiktion har karakter af en grundlæggende rettighed, hvilket bekræftes af, at retten også er anerkendt i den europæiske menneskerettighedskonvention, og i betragtning af, at der i den foreliggende sag er tale om en specielt alvorlig tilsidesættelse af retten, fordi tiltalte havde givet udtryk for at ville forsvare sig i sagen, men retten i domsstaten i overensstemmelse med de nationale processuelle regler ikke gav ham adgang til, er jeg på baggrund af det allerede anførte af

den opfattelse, at retten i den stat, begæringen rettes til, under alle omstændigheder skal yde fuld beskyttelse af retten til kontradiktion. Heraf følger, at retten i den stat, begæringen rettes til, kan afslå begæringen om tilladelse til at fuldbyrde retsafgørelsen, når den udeblevne sagsøgte, henholdsvis tiltalte er blevet nægtet adgang til at varetage sine interesser. Med andre ord kan en anerkendelse af en sådan retsafgørelse udgøre en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper i konventionens artikel 27, nr. 1's forstand.

— Spørgsmålet, om protokollens artikel II finder anvendelse

12 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i en dom af 26.10.1993 i sag 39/1992/384/462, Poitrimol mod Frankrig, fastslået, at det var i strid med menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, og artikel 6, stk. 3, litra c), at en tiltalt, der ikke mødte personligt, ikke fik adgang til at forsvare sig. Domstolen udtalte bl.a.: »Quoique non absolu, le droit de tout accusé à être effectivement défendu par un avocat, au besoin commis d'office, figure parmi les éléments fondamentaux du procès équitable. Un accusé n'en perd pas le bénéfice du seul fait de son absence aux débats ... La comparution d'un prévenu revêt une importance capitale en raison tant du droit de celui-ci à être entendu que de la nécessité de contrôler l'exactitude de ses affirmations et de les confronter avec les dires de la victime, dont il y a lieu de protéger les intérêts, ainsi que des témoins. Dès lors, le législateur doit pouvoir décourager les abstentions injustifiées. En l'espèce, il n'y a pourtant pas lieu de se prononcer sur le point de savoir s'il est en principe loisible de les sanctionner en dérogeant au droit à l'assistance d'un défenseur, car en tout cas la suppression de ce droit se révèle disproportionnée dans les circonstances de la cause: elle privait M. Poitrimol, non recevable à former opposition contre l'arrêt de la cour d'appel, de sa seule chance de faire plaider en seconde instance sur le bien-fondé de l'accusation en fait comme en droit.« [Selv om der ikke er tale om en absolut ret, hører enhver tiltalts ret til faktisk at lade sit forsvar varetage af en advokat, som i givet fald beskikkes, til de grundlæggende led i en retfærdig rettergang. En tiltalt mister ikke retten hertil, fordi han ikke personligt deltager i retsforhandlingerne ... Det er af afgørende betydning, at en tiltalt giver møde, både fordi han har ret til at blive hørt, og fordi det er nødvendigt at efterprøve rigtigheden af, hvad han anfører, og sammenholde det med, hvad der fremføres af den forurettede, hvis interesser skal beskyttes, og af vidner. Den lovgivende myndighed skal således kunne gøre det mindre attraktivt, at tiltalte undlader at give møde uden grund. I det foreliggende tilfælde er der dog ikke anledning til at tage stilling til, om det principielt er tilladt at pålægge sanktioner for ikke at give møde, og dermed fravige retten til at benytte en forsvarer, idet udelukkelsen af denne ret har været et uforholdsmæssigt indgreb under de foreliggende omstændigheder. Den medførte, at Poitrimol, som ikke kunne appellere Cour d'appel's dom, mistede sin eneste mulighed for at få prøvet det faktiske og retlige grundlag for tiltalen ved en appelinstans] (præmis 34 og 35). Jf. også dom af 23.8.1994 i sag 27/1993/422/501, Pellodan mod Nederlandene, og dom af 21.1.1999 i sag 26103/95, Van Geysegem mod Belgien.

29. Protokollens artikel II, stk. 1, har følgende ordlyd: »Med forbehold af mere gunstige bestemmelser kan personer, der har bopæl i en kontraherende stat, og mod hvem der indledes retsforfølgning for en uagtsom lovovertrædelse ved retter kompetente i straffesager i en anden kontraherende stat, hvor de pågældende ikke er statsborgere, selv når de ikke personligt giver møde, til deres forsvar vælge personer, der er bemyndiget hertil.« Herved anerkendes det i konventionen, at personer, der har bopæl i en kontraherende stat, har ret til at lade sig repræsentere for kriminalretter i en anden kontraherende stat, også selv om en sådan ret ikke er anerkendt i den anden kontraherende stat.

Derefter bestemmes det i artikel II, stk. 2: »Den ret, der behandler sagen, kan dog bestemme, at den pågældende skal møde personligt; såfremt dette ikke sker, skal den afgørelse, der er truffet med hensyn til et borgerligt krav, uden at den pågældende har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen, ikke anerkendes

eller fuldbyrdes i de øvrige kontraherende stater.« I de stater, hvor det ikke er tilladt at forsvare en tiltalt, der ikke giver møde personligt, behøver retten hermed ikke at fravige de nationale processuelle regler — den kan således beslutte, at tiltalte skal møde personligt, og den kan bestemme, at en tiltalt, der ikke giver møde, ikke må lade sig repræsentere — men der er da ingen forpligtelse til at anerkende eller fuldbyrde den retsafgørelse, hvormed en sådan sag afsluttes, i de andre kontraherende stater.

30. Baggrunden for bestemmelsen er netop forskellene mellem reglerne i de nationale retsordener på dette område. Bestemmelsen er udtryk for et kompromis, men kun for uagtsomme lovovertrædelser, og den løser derfor ikke de konflikter, der kan opstå i tilfælde, hvor rettergangsfuldmægtige i en sag om en forsætlig lovovertrædelse ikke får tilladelse til at repræsentere en tiltalt, der ikke møder personligt.

Domstolen skulle i Rinkau-sagen¹³ tage stilling til det i protokollens artikel II benyttede begreb »uagtsom lovovertrædelse«, og den fastslog, at det skal forstås således, at det omfatter »enhver lovovertrædelse, som ifølge lovens definition hverken udtrykkeligt eller efter den pågældende overtrædelses art forudsætter, at tiltalte har haft forsæt til den strafbare handling eller undladelse«. Domstolen nåede frem til dette resultat ud fra den forudsætning, at begrebet »uagtsom lovovertrædelse« må anses for et selvstændigt begreb, der skal fastlægges under hensyn til »konventionens formål og system«. Med hensyn til konventionens formål henviste Domstolen til,

at det fremgår af rapporten om konventionen, at »den også tilsigter at omfatte strafbare handlinger i forbindelse med trafikulykker«. Hertil kommer, tilføjede Domstolen — og dette er uden tvivl hovedkriteriet — »at konventionen ved at begrænse den ret til at lade sig forsvare uden at møde personligt, som er forbeholdt gerningsmænd til visse lovovertrædelser, klart tilsigter herfra at udelukke personer, som er tiltalte for lovovertrædelser, hvis grovhed gør det berettiget«. I de fleste kontraherende staters nationale ret gælder der, under forskellige former, en sondring mellem forsætlige og uagtsomme lovovertrædelser. De »uagtsomme overtrædelser ... [er] almindeligvis ... mindre grove ... [og] de omfatter de fleste lovovertrædelser i forbindelse med trafikulykker, som oftest skyldes uforsigtighed, forsømmelighed eller en rent materiel overtrædelse af en lovbestemmelse«.

Hvis man fortolkede bestemmelsen således, at den også omfattede forsætlige lovovertrædelser — f.eks. den vold, som, uden forsæt hertil, medførte døden i det foreliggende tilfælde, og som Dieter Krombach er blevet kendt skyldig i — og hvis man dermed antog, at den tyske domstol kunne nægte at fuldbyrde den franske retsafgørelse under påberåbelse af protokollens artikel II, stk. 2, ville det være en ændring af retspraksis og en underkendelse af de grunde, der har ført til at anlægge en streng fortolkning af protokollens artikel II.

Efter min opfattelse bør man tværtimod følge Rinkau-dommen fuldt ud. Som Domstolen gav udtryk for i dommen, har de

¹³ — Dom af 26.5.1981, sag 157/80, Rinkau, Sml. s. 1391, særlig præmis 12-16.

kontraherende stater, i betragtning af forskellene mellem de nationale processuelle regler om udeblevne tiltaltes adgang til at lade sig repræsentere under sagen, besluttet at indføre en ensartet fremgangsmåde, men kun for uagtsomme lovovertrædelser, herunder navnlig i forbindelse med trafikulykker. De har givet mulighed for at fravige denne ensartede fremgangsmåde, men har da givet retterne i de stater, hvor retsafgørelsen søges anerkendt, ret til ikke at anerkende en afgørelse, der er truffet i strid med fremgangsmåden. De kontraherende stater har således bevidst holdt forsætlige lovovertrædelser ude fra artiklens anvendelsesområde.

Tværtimod støtter bestemmelsen den fortolkning af artikel 27, nr. 1, som jeg er nået frem til i det foregående, idet man herved fremhæver betydningen af, at en tiltalt, der ikke møder personligt, får ret til at forsvare sig, og betydningen af, at der er adgang til ikke at anerkende eller fuldbyrde udenlandske retsafgørelser, der er truffet i strid med tiltaltes ret til at varetage sine interesser.

32. På baggrund af det anførte vil jeg foreslå, at det andet præjudicielle spørgsmål besvares med, at det kan anses for at være i strid med grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til — som omhandlet i konventionens artikel 34 og artikel 27, nr. 1 — at fuldbyrde en retsafgørelse vedrørende et civilretligt krav om erstatning for den skade, der er forvoldt ved en forsætlig strafbar handling, når retten i den stat, i hvilken straffesagen er gennemført, har afvist at give rekvisitus mulighed for at lade en advokat varetage sine interesser i forhold til den erstatnings-søgende part med den begrundelse, at tiltalte, der har bopæl i en anden kontraherende stat, er tiltalt for en forsætlig lovovertrædelse og ikke har givet møde personligt.

Det tredje præjudicielle spørgsmål

33. Med det tredje præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om det — såfremt de to første spørgsmål besvares benægtende — kan anses for at være i strid med grundlæggende retsprin-

31. Som den tyske regering med rette har anført, udelukker det forhold, at man i protokollen ikke tillige har indført en »ensartet fremgangsmåde« for varetagelsen af de personers forsvar, som er tiltalt for forsætlige lovovertrædelser, imidlertid ikke, at et forbud, som af en ret i en kontraherende stat nedlægges mod, at en tiltalt, der ikke møder personligt, lader andre forsvare sig, kan tillægges betydning med henblik på anvendelsen af konventionens artikel 27, nr. 1. Selv om der efter protokollens artikel II, stk. 2, er mulighed for at nægte at anerkende retsafgørelser, som er truffet i overensstemmelse med undtagelsen fra artikel II, stk. 1, kan dette ikke have betydning for, om nægtelsesgrunden i henhold til konventionens artikel 27, nr. 1, finder anvendelse i tilfælde, hvor en person, der er tiltalt for en forsætlig lovovertrædelse, ikke har fået ret til at varetage sine interesser.

cipper i den stat, som begæringen rettes til, at fuldbyrde en retsafgørelse, der er truffet af en ret, som har støttet sin kompetence på eksorbitante retsregler, og som har afvist at give tiltalte/sagsøgte ret til at forsvare sine interesser med den begrundelse, at han ikke har givet møde personligt.

personligt. Det er herefter ikke påkrævet at besvare det tredje spørgsmål.

Som svar på det andet præjudicielle spørgsmål er jeg imidlertid allerede nået frem til, at det — på grundlag af bestemmelserne i konventionens artikel 27, nr. 1, sammenholdt med artikel 34 — kan anses for at være berettiget at afslå en begæring om fuldbyrdelse af en udenlandsk retsafgørelse, der er truffet i strid med tiltaltes ret til forsvar i tilfælde af, at han ikke giver møde

Under alle omstændigheder vil jeg mene, at det ikke er relevant med henblik på en eventuel konflikt med nationale regler om grundlæggende retsprincipper, at de forhold, der nævnes i de to første præjudicielle spørgsmål, gør sig gældende samtidig. En tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper skal ikke bedømmes ud fra, i hvilket omfang domsstatens retsorden adskiller sig fra retsordenen i den stat, begæringen rettes til, men kun ud fra, hvilken karakter principperne tillægges i den sidstnævnte stat, og på baggrund af tilsidesættelsens grovhed.

Forslag til afgørelse

34. Sammenfattende foreslår jeg, at Domstolen besvarer Bundesgerichtshof's præjudicielle spørgsmål således:

- »1) Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 1, som der henvises til i konventionens artikel 34, stk. 2, skal fortolkes således, at fuldbyrdelse af en retsafgørelse ikke kan anses for at være i strid med grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til, fordi retten i domsstaten i forbindelse med

en straffesag har påkendt et civilretligt krav mod en sagsøgt, der har bopæl i udlandet, og retten udelukkende har støttet sin kompetence på den forurettedes nationalitet.

- 2) Bestemmelsen skal endvidere fortolkes således, at det kan anses for at være i strid med grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til — som omhandlet i konventionens artikel 27, nr. 1, jf. henvisningen hertil i konventionens artikel 34, stk. 2 — at fuldbyrde en retsafgørelse vedrørende et civilretligt krav om erstatning for det tab, der er forvoldt ved en forsætlig strafbar handling, når retten i den stat, i hvilken straffesagen er gennemført, har afvist at give rekvisitus mulighed for at lade en advokat varetage sine interesser i forhold til den erstatningssøgende part med den begrundelse, at tiltalte, der har bopæl i en anden kontraherende stat, er tiltalt for en forsætlig lovovertrædelse og ikke har givet møde personligt.«